

על זריזות ומהירות

חובות התלמידים פרק ד' מחלת העצלות וההתרפות ותרופתן

והנה אף שמחלת העצלות יותר גרועה היא מן ההתרפות, מ"מ יקשה יותר לרפא את המתרפה מאשר את העצל.

כלומר נער העצל אם רק ירצה יש לו יותר אמצעים להרחיק מעצמו את מידת העצלות מאשר מדת ההתרפות.

כי בעודו בישיבה גם אביו גם המלמד יעמיסו עליו עבודה, מוכרח הוא להשכים בבוקר ולבוא בזמן הקבוע לישיבה, מוכרח הוא ללמוד סכום כזה וכזה בכל שבוע וכד' ועיי'ז יכול הוא להתרגל שלא להתעצל גם כשיגדל.

משא"כ המתרפה, אם הוא בעצם מתרפה או שהיתה בו מידת העצלות ורחקה ממנו ונשאר בהתרפות, קשה לו להיטהר ממנה, כי גם כשמשכים גם כשעובד הכל הוא בהתרפות ושטחיות הן בלמודו והן בכל שאר מיני עבודה.

כשבא לגרש איזה מידה רעה מקרבו לא ידקדק לשרש אחריה ולתקנה בכל תיקוניה, בתפילה לא יתאמץ לכיין פירוש המילות כי רק בשטחיות ובקלות רוצה הוא, ונוח לו יותר להרהר בשטותים מאשר לצמצם את מוחו ולבו לכוון את הדברים שמדבר לפני אדון עולם.

לכן בחור ישראל, אם חס אתה על עצמך ועל שנות ימי חייך עד זקנה ושיבה, גרש את העצלות ממך ושרש אחר רקב ההתרפות להשמידה מקרבך, זרז את עצמך והיה חרוץ, לא שתתחפו בכל מעשיך כאותם נמהרי לב, כי גם בכל התחפזותם מתרפים הם, ועל פי רוב כל מעשיהם בשטחיות, בלי עבודה עמוקה שכל הגוף והנפש ישתעבדו לה.

היה מתון אבל חרוץ, מתאמץ וזריז.

אגרות הראי"ה א' אג' כ"ז – עוסקת בצורך לכתוב ספרות חדשה

אבל בגבורי הרוח, העומדים לנגדנו בזרוע חשופה בשרביט של אש נורא... העט כבש לו את העולם, הוא רודה במחשבות, ברגשי הלב... בבטחה הוא עושה דרכו, חצים שנונים ומדקרות חרב במנוחה הוא שולח...

אבל אנחנו צריכים מצדנו להתנער מעט, לשום לב לקול ד' הדופק בקרבנו בחדרי לבב פנימה... אנחנו חייבים להתחיל ללכת בדרך, אשר תביאנו לרכוש לנו את העט, לבצר לנו מעמד בריא בספרות קבועה והגונה ותמידית...

על כן אנחנו כולנו חייבים להתעודד בחיל עוז ואומץ בבטחון ובגבורה פנימית, לקבוע מסכת ברחבה לכל המקצוע הגדול של תורה הלב והמחשבה... **בזריזות ובמתנות...**

מסילת ישרים פרק ו' – בביאור מידת הזריזות.

אחר הזהירות יבוא הזריזות... ועניינו של הזריזות הוא מבואר, שהוא ההקדמה למצוות והשלמת עניינם וכלשון הזה אמרו ז"ל זריזים מקדימים למצוות...

כי כמו שמסבב ומשתדל היצר הרע בתחבולותיו להפיל את האדם במכמורות החטא, כן משתדל למנוע ממנו עשיית המצוות ולאבדם ממנו...

ותראה, כי טבע האדם כבד מאוד, כי עפריות החומריות גס, על כן לא יחפוץ האד בטורח ומלאכה. ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא ית' צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו, ויתגבר ויזדרז שאם הוא מניח עצמו ביד כבודתו ודאי הוא שלא יצליח....

והנה אנחנו רואים בעינינו כמה וכמה פעמים, שכבר ליבו של האדם יודע חובתו ונתאמת אצלו מה שראוי לו להצלת נפשו, ומה שחובה עליו מצד בוראו, ואעפ"כ יניחהו, לא מחסרון הכרת החובה ההיא ולא לשום טעם אחר, אלא מפני שכבידות העצלה מתגברת עליו.

והרי הוא אומר אוכל קימעא או אישן קימעא או קשה עלי צאת מביתי, פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה, חמה עזה בעולם הקרה רבה או הגשמים וכל שאר האמתלאות והתואנות אשר פי העצלים מלא מהם...

שם פרק ז' – בביאור חלקי הזריזות.

חלקי הזריזות שניים. אחד קודם התחלת המעשה, ואחד אחרי כן.

ועל אמיתת זה הדבר העירונו ז"ל בעניין המלכת שלמה, שאמר דוד לבניהו והורדתם אותו אל גיחון וענה בניהו אמן כן יאמר ה'... והלא כבר נאמר הנה בן נולד לך והוא יהיה איש מנוחה, אלא הרבה קטגורין יעמדו מכאן ועד גיחון...

וכן תמצא כל מעשיהם של צדיקים תמיד במהירות. אברהם כתוב בו וימהר אברהם האוהלה אל שרה ויאמר מהרי, ויתן אל הנער וימהר... מלמד שכל מעשיהם של צדיקים במהירות, אשר לא יתנו הפסק זמן לא אל התחלת המצווה ולא אל שלמותה.

שם פרק ט' – בביאור מפסידי הזריזות

והוא ממש עניין הפסי שהזכרתי למעלה אמר עצל שחל בדרך... אמרו ז' דברים אמר שלמה בעצל. כיצד? אמרו לעצל הרי רבך בעיר לך ולמוד ממנו והוא משיב אותם מתירא אני מן הארי שבדרך.

רבך בתוך המדינה, אמר להם מתירא אני שלא יהיה ארי בין הרחובות.

אומרים לו הרי הוא בתוך ביתך, אומר להם אם אני הולך אצלו אני מוצא הפתח נעולה וכד'.

הכוח לשבות

שמות פרק לא

(טז) וַשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתֵם בְּרִית עוֹלָם:
(יז) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹת הוּא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ:

שמות פרק כ' פסוקים ז' - י'

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ...
כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

2) מתוך קידוש ליל שבת

...אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית, כי הוא יום תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים... ברוך אתה ד' מקדש השבת.